

Opponensi Vélemény

Dr. Nagy Bálint

„A valós idejű PCR alkalmazása a klinikai genetikai gyakorlatban” című értekezéséről

Dr. Nagy Bálint az MTA doktora fokozat megszerzéséhez a fenti címen nyújtott be a pályázatát. Bírálatomat az MTA Doktori Tanácsa által kijelölt hivatalos bírálóként fogalmazom meg. A jelölt tudományos főmunkatárs, az értekezés intézeti háttérét a SOTE I. számú Női Klinika Genetikai Laboratóriuma biztosította, ahol az orvostudomány, és a betegellátás mellett évtizedek óta magas szintű kutatómunka is folyik. Ez az intézeti háttér garanciát jelent arra, hogy az értekezés tartalma, következtetései megfeleljenek az MTA doktori fokozat követelményeinek.

1. TÁRGY, CÉLKITŰZÉS, TÉMAVÁLASZTÁS

Az értekezés tárgya és fő célkitűzése a modern PCR alapú vizsgálatok alkalmazása a klinikai genetikában. A disszertáció témaválasztása rendkívül fontos és aktuális, mivel ezen vizsgálatok nélkül ma már nem létezik modern genetikai diagnosztika. Eredményei korszerű ismeretekkel gazdagítják a molekuláris medicinát.

2. FORMAI ÉS STILÁRIS JELLEMZŐK

A jelölt szakmai és szaknyelvi ismereteit jól mutatja be. Kisebb nyelvi és fordítási hibáktól és hiányosságoktól eltekintve olvasmányos mű.

A disszertáció 111 oldal, ehhez csatlakozik 36 oldal terjedelemben az irodalomjegyzék, a disszertáció témájában megjelent saját közlemények jegyzéke, a főbb scientometriai adatok összefoglalása és a köszönet nyilvánítás. A mondanivalót 16 táblázat, 22 ábra és 3 kép illusztrálja, amelyek jól áttekinthetőek, érthetőek. Sajnos a táblázat, ábra és kép jegyzék hiányzik, ami megkönnyítette volna az olvasó munkáját. A disszertáció 6 fejezetből áll, szerkezete, felépítése jól áttekinthető, az egyes fejezetek terjedelme arányos.

3. SZAKIRODALMI HÁTTÉR, PUBLIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉG

Az irodalomjegyzék összeállítása ugyan megfelel a doktori értekezés formai követelményeinek, azonban nincs sorszámozva, de körülbelül 245 hivatkozást tartalmaz, ezeknek túlnyomó része külföldi szerzők munkája. A jelölt az irodalomjegyzékben a saját közleményeit is szerepelteti, azonban az előírásoknak megfelelően azokat külön fejezetben is feltünteti. A folyóiratok rövidítése szabályos, az irodalmi hivatkozások korszerűek és átölelik a témával foglalkozó legrangosabb szakirodalmakat.

A jelölt publikációi szakmailag elismert lapokban jelentek meg. A 18 magyar nyelvű közleményből 11-ben, a 45 angol nyelvűből 12-ben első szerző. Első szerzős közlemények száma, könyvekkel és könyvfejezetek együtt összesen 28. Öt könyvfejezete mind magyar nyelvű, 2 könyv közül egy magyar és egy angol nyelven íródott. A tézisfüzetből kimaradt a disszertációban 22-es sorszámmal szereplő publikáció. A disszertáció témájában megjelent utolsó szerzős közlemények száma a disszertáció szerint 7. Első és utolsó szerzőségű közlemények impakt faktora 48. Az összes hivatkozások száma 1850, független hivatkozások száma 1565, Hirsch indexe 23. Mindezek igazolják, hogy a szerző tudományterületének aktív résztvevője, továbbá a vonatkozó nemzetközi irodalmat is jól ismeri.

4. AZ ÉRTEKEZÉS BÍRÁLATÁNAK TUDOMÁNYOS INDOKLÁSA

A bevezetés részét képezi a tudományelméleti és szakirodalmi háttér elemzése, amelyben ismerteti a modern PCR alapú vizsgálatok alkalmazását a klinikai genetikai gyakorlatban. A jelölt rendkívüli alapossággal tárgyalja, és széles skálán mutatja be a PCR alapú diagnosztikus és kutatási célú módszereket. A dolgozatban a PCR alapú technológiáknak és ezen belül is a valósídejű PCR módszereknek az elmúlt évtizedekben lezajlott fejlődését követhetjük végig úgy, hogy közben a jelölt a téma legújabb fejlesztéseit és kutatási szempontból is releváns kérdéseit is áttekinti. A jelölt által készített dolgozat összességében széles módszertani ismeretekről tesz tanúbizonyságot.

A PCR alapú módszerek széleskörű alkalmazásával a jelölt a következő témakörökben ért el jelentősebb tudományos eredményeket:

- A mikrobiális genom kimutatására irányuló törekvése során a kongenitális toxoplazmózis kimutatására alkalmas PCR alapú diagnosztikai eljárásokat optimalizálta és vizsgálta a gyakorlati alkalmazás lehetőségét.
- A polimorfizmusok, mutációk genotípezálása egy az utóbbi évtizedben igen elterjedt metodikává vált, hiszen a humán genom projekt révén számos gyakori polimorfizmus és ritka betegség háttérben álló kandidáns gén és mutációi is ismerté váltak. Ezen vizsgálati eredmények pedig nagymértékben előre lendítették a polimorfizmus asszociációs vizsgálatokat különböző gyakori betegségben és a ritka betegségek diagnosztikáját a háttérben álló mutációk szűrése révén. A jelölt a dolgozatában a cisztás fibrózis és a HELLP szindróma kapcsán is sikerrel alkalmazza a polimorfizmusok, mutációk genotípezálását és részletesen ismerteti eredményeinek jelentőségét.
- A jelölt tudományos munkájából a génexpressziós vizsgálatai is kiemelendők, amelyek során CD24 koncentráció meghatározást végzett preeklampsiában szenvedő és normotóniás várandósok, valamint prosztata karcinómában és benignus hiperpláziában szenvedő betegek mintáiban.
- A dolgozat tudományos szempontból egyik legjelentősebb része a jelöltnek az anyai perifériás vérmintából izolált anyai és magzati eredetű szabad DNS alapú vizsgálatai, amellyel a magzati nem és RhD státusz meghatározására nyílt lehetősége valósidejű PCR módszer alkalmazásával.
- Mindössze az utóbbi három év eredménye, hogy az anyai perifériás vérmintából izolált anyai és magzati eredetű szabad DNS alapú, újgenerációs szekvenáló platformon végzett vizsgálatok a várandósok számára kereskedelmi forgalomban elérhetőek Magyarországon. Azonban ezeket a vizsgálatokat csak külföldi laboratóriumokban végzik és rendkívül költségesek részben az alkalmazott módszer miatt, ezért a magyarországi várandósoknak csak néhány százaléka engedheti meg magának ezeket a vizsgálatokat.
- Az anyai perifériás vérmintából izolált magzati és anyai eredetű szabad DNS alapú vizsgálatoknak egy alternatív, tehát nem az újgenerációs platformon való elvégzése, például mérföldkő lehet a továbbiakban a várandós-gondozás és a prenatális diagnosztika területén, ahogy a jelöltnek a valósidejű PCR alapú technológia fejlesztésére irányuló törekvései is mutatják..

- A valósidejű és egyéb a dolgozatban felsorolt PCR alapú módszerek széleskörű alkalmazásával a jelölt tudományos munkáját a várandós-gondozás, a prenatális diagnosztika és a ritka betegségek genetikai szűrése és diagnosztikája területén kiemelkedőnek ítélem.

5. SZAKMAI KRITIKAI ÉSZREVÉTELEK

1. A dolgozatban bemutatott vizsgálatokban néhány esetben a betegszám meglehetősen alacsony. Ez nem von le a dolgozat tudományos értékéből, hiszen számos esetben ritka betegségről van szó, de a nagyobb esetszám biztosan növelné a statisztikai analízis pontosságát.
2. Az ábráknak a dolgozatba illesztésekor néhány esetben pontatlan szerkesztés látható. Egyebekben az ábrák szöveges értelmezése szépen kidolgozott és részletes.
3. A dolgozat szövegében néhány elírás és szerkesztési hiba látható, azonban ez érdemben nem befolyásolja a dolgozat értékelését.

6. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. A jelölt valósidejű PCR módszert vezetett be a *Toxoplasma gondii* genom kimutatására és hatékonyságát további három különböző PCR alapú módszerrel hasonlította össze.
2. A jelölt valósidejű PCR technológiát alkalmazva elsőnek dolgozta ki számos különböző gén polimorfizmusának és mutációinak a detektálási módszerét.
3. Magyarországon elsőként állította be a CD24 expresszió kimutatására a valósidejű PCR metodikát.
4. Magyarországon elsőként kezdte el vizsgálni a valósidejű PCR technológia alkalmazhatóságát az anyai perifériás vérből izolált anyai és magzati szabad DNS vizsgálatára.
5. HELLP szindrómában szenvedő és egészséges terhesek DNS mintáiban a világon elsőként állapította meg a *VEGF C-460T*, *C-2578A* és *G+405C* egynukleotidos polimorfizmusokat. Kimutatta az allélok és a genotípusok előfordulási gyakoriságát HELLP szindrómában szenvedő betegek csoportjában.

6. A világon elsőként határozta meg a *CD24* szintjét préeklampsziás terhesek placenta mintáiban. Megállapította, hogy a *CD24* szintje a préeklampsziások mintáiban az egészséges normotóniás terhesekhez viszonyítva szignifikánsan alacsonyabb.

7. Valósídejű PCR TaqMan típusú kimutatási módszert vezetett be a magzat RhD csoportjának meghatározására.

7. KÉRDÉSEK

1. A *Toxoplasma gondii* kimutatására napjainkban világszerte számos PCR technikát használnak, szükségesnek látja-e egy standardizált, univerzális módszer bevezetését a különböző laboratóriumokban és melyik vizsgálati módszert tartja a leghatékonyabbnak és legkönnyebben elterjeszhetőnek?

2. A polimorfizmusok, mutációk kimutatása kapcsán milyen ritka betegségekben tartaná szükségesnek Magyarországi szűrőpanel kialakítását és hogyan definiálná a szűrés célcsoportját?

3. A génexpressziós vizsgálatok során a *CD24* expressziós eredményeket a *HPRT* génre normalizálta. Miért a *HPRT* gén lett a housekeeping gén, mi alapján választotta ki? Felmerült-e más génre történő normalizálás lehetősége?

4. Mi a véleménye a valósídejű PCR módszer alkalmazhatóságáról és a PCR alapú diagnosztikai módszerek várható fejlesztéseiről az anyai vérből izolálható szabad DNS kimutatásán alapuló prenatális vizsgálatokban?

8. JAVASLAT

Dr. Nagy Bálint disszertációja elmélyült kutatás eredményeit összegező értékes és hiteles munka, amely megfelel a Magyar Tudományos Akadémia Doktori Tanácsa által meghatározott szakmai és formai követelményeknek. Eredményei gazdagítják szakmai ismereteinket a molekuláris genetikai diagnosztikában. Javaslom az értekezés nyilvános vitára bocsátását és sikeres védelem esetén a jelölt számára az MTA doktora fokozat odaítélését.

Szeged, 2015. január 23.

Dr. Szabó János
egyetemi tanár,
az MTA doktora